

AMSTERDAM VERDIENT DE KRACHT VAN BUURTPLATFORMS

MIKE BRANTJES

Het systeem kent voor elk probleem vaak maar één oplossing: meer systeem. En juist daar begint het probleem. Terwijl het ook echt anders kan: doe niet voor een gemeenschap wat een gemeenschap zelf kan, want daar wordt een gemeenschap sterker van. In dure termen heet dat ‘het subsidiariteitsbeginsel’. Het wordt keer op keer met de mond beleden en met de voeten vertrapt. Het is nu tijd om dat subsidiariteitsbeginsel vleugels te geven, en de buurt in haar kracht te zetten.

In iedere buurt is wel een (latent) netwerk van actieve bewoners die hun buurt willen verbeteren. Daar zit het begin van de oplossing. Zo’n netwerk – vanuit zelforganisatie ontstaan – levert maatwerk in een buurt vanuit probleemeigenaarschap en intrinsieke motivatie. Waar ambtenaren komen en gaan, biedt een bewonersorganisatie een collectief geheugen. Bewoners leven en werken van nature integraal, alles komt in de

leefwereld van de buurt bij elkaar: de woningcorporatie, de welzijnswerker, het overheidsingrijpen. Het ideale netwerk om integraliteit te borgen.

Toch wordt die zelforganisatie keer op keer tegengewerkt. Dat ligt niet aan individuele ambtenaren die zich zo goed voor de publieke zaak inzetten. We zijn bij Hart voor de K-Buurt uitgeput na drie organisatorische bijna-doodervaringen in vier jaar tijd. Een constante tegenwind vanuit de systeemwereld lijkt het, met vaak wat voelt als verdeel en heers tactieken door de lokale overheid. Terwijl we tegelijk door Movisie als voorbeeld van positieve burgerkracht worden aangehaald. Hoe komt dat toch en hoe kunnen we als stad dit beter doen?

Zoals Darwin zei: “Het is degene die zich het beste kan aanpassen [die overleeft].” Maar dit geldt niet voor de overheid -die is monopolist. Daarbij is er niet alleen een grote

afstand tussen systeemwereld en leefwereld, er is ook een enorme machtsongelijkheid tussen beiden -in o.a. middelen, uithoudingsvermogen en taalvaardigheid. De manier om enig tegenwicht te bieden tegen deze machtsongelijkheid is de collectivisering van bewoners op buurtniveau en borging van de rechten van zo’n samenwerkend buurtnetwerk.

Dit vraagt om een overheid die niet alleen leert om te gaan met ‘de individuele bewoner’ maar ook ‘de georganiseerde bewoners per buurt’. Dat gaat niet vanzelf -een monopolist met macht laat niet zomaar een ander aan tafel. Vandaar het pleidooi dat wij vorig jaar deden, voor het buurtplatformrecht: een nieuw buurtrecht, waarbij elke buurt het recht heeft op zelforganisatie, en dat die zelforganisatie erkend wordt in positie en budget. Zo kan enige balans teruggebracht worden in de machtsrelatie tussen bewoners en overheid.

Het rechtmatigheidsprincipe (wordt iedereen gelijk behandeld?) wordt te vaak misbruikt om collectivisering te ontkrachten. Verschillende partijen uit de wijk worden actief tegen elkaar opgezet of bang gemaakt om te verliezen wat ze wel ontvangen: ‘De verdoving van het BBQ budget’ noemen we dat. De echte grote zaken gaan de bewoners zo voorbij. Te vaak draait het rechtmatigheidsprincipe

erop uit dat uiteindelijk niemand iets ontvangt. Dat is zeker rechtmatig, alleen schiet niemand er iets mee op. Naast rechtmatigheid willen bewoners immers ook resultaat zien: waar voor hun belastinggeld. Doeltreffendheid (maakt het impact?) heet dat. De ombudsman tikkert al jaren aan de weg voor een overheid die niet alleen focust op rechtmatigheid (is het proces goed doorlopen?) maar ook op doeltreffendheid (wat is het resultaat?).

Dat gaat niet vanzelf. Om dit te veranderen zul je diep in het algoritme

“Het systeem kent voor elk probleem vaak maar één oplossing: meer systeem.”

van de overheid moeten duiken. De beoordelingsystematiek van ambtenaren bijvoorbeeld. Als je gedrag en cultuur wilt veranderen, neem dan in de beoordelingen van ambtenaren mee of en hoe bewoners zich bediend hebben gevoeld. Klanttevredenheid. Het bedrijfsleven doet het al jaren. Een andere manier om meer doeltreffendheid te verkrijgen is durven outsourcen naar het maatschappelijk initiatief. Doe dat dan zonder te eisen dat die zich als mini-overheid moeten gaan gedragen, en schrijf hen niet processen voor, maar reken ze af op het resultaat.

De gemeente probeert vanuit haar verschillende kokers (afdelingen) integraal te werken door allerlei kokers onderling te verbinden. Voor je het weet komt er weer een coördinator bij. De cost of complexity stijgt de pan uit. Elk van die kokers wil ook graag bewonersgestuurd werken, en brengt top down een sociale infrastructuur de wijk in, waar bewoners aan mee mogen doen. Adviesraden, klankbordgroepen en voor je het weet zelfs een tekentafel idee als de Verenigde Straten van Amsterdam. Goed bedoeld, maar absoluut niet doen. Op het eerste gezicht lijkt zoiets altijd prachtig, het tweede orde effect van zoiets is dat de al aanwezige sociale infrastructuur wordt ontkracht: het zogenaamde 'Kuifje in Afrika' effect. Bewoners met verbeter- en zelforganisatie-energie worden er helemaal gek van.

En erger, het vreet zoveel energie van bewoners, dat ze nauwelijks meer toekomen aan waar de echte oplossing zit: zelforganisatie op buurtniveau. Waar vervolgens die gemeentelijke kokers en andere organisaties in gaan participeren. Zo draai je het plaatje om.

Het plaatje kan en moet radicaal om. Als bewoners zichzelf organiseren, en al die kokers daarin gaan participeren, en daarmee de zelforganisatie vervolgens weer versterken, dan ontstaat een vliegwieltje. Daarom geen participatietrajecten meer waar externen steeds eenmalig proberen bewoners 'te betrekken', maar het model van 'inclusieve opbouw participatie' toepassen waar elk participatietraject de zelforganisatie versterkt.

Ook is een betere balans nodig tussen meebeslisdemocratie en maatschappelijke doe-democratie. In de wereld van democratisering heeft de beslisdemocratie vaak de overhand, want meebeslissen is wat het systeem begrijpt. Die doe-democratie, dat mensen uit zichzelf en uit liefde, een tuintje gaan aanleggen, is ongrijpbaar, niet stuurbaar. Liefde voor mens, buurt en stad is wat veel bewoners drijft om eigenaarschap te nemen. Het systeem kan alleen niet omgaan met liefde. Liefde past niet in het systeem. Daarmee is de doe-democratie te vaak het ondergeschoven kindje en zijn de systeembouwers te

vaak aan zet in democratiseringsland. Die bouwen vooral meebeslissystemen. Je kunt beslissingen nemen tot je een ons weegt, het is echter in de uitvoering dat het verschil gemaakt wordt en verandering tot stand komt.

Die gemeente, dat zijn we uiteindelijk zelf. De overheid is de samenballing van wat we er met zijn allen van maken. Dat vraagt om borging en checks and balances. Het politieke bestuur bepaalt het beleid, het ambtelijk apparaat voert het beleid uit. De realiteit van de wijk is dat in de uitvoering van dat beleid heel veel macht zit en dat die macht nauwelijks gecontroleerd wordt. Als het mis gaat wordt het politiek bestuur ter verantwoording geroepen, hun kop gaat eraf, door de gekozen vertegenwoordigers, en wint het uitvoeringsapparaat aan relatieve macht. Het politiek bestuur heeft, uiteraard ter voorkomen van vriendjespolitiek, geen directe macht over het ambtelijk apparaat. Ook daarom is het zo belangrijk dat er vanuit de leefwereld, de realiteit van alledag, toch een tegenmacht in kracht gezet wordt. De overheid, de maatschappij en de mensen in de buurt, hebben die luis in de pels vanuit de werkvloer van de wijk echt nodig.

Ik wens 2030 een Amsterdam toe waar het subsidiariteitsbeginsel overal is doorgevoerd, en zelforganisatie per buurt wordt aangemoedigd, in plaats van uitgeput. Een visie met

in elke buurt een buurtplatform. Ze geven de gemeenschap een stem, en een structuur om samen activiteiten te ondernemen en fungeren als netwerkorganisatie van buurtbewoners en -organisaties die willen samenwerken ter verbetering van mens, buurt en stad.

“Je kunt beslissingen nemen tot je een ons weegt, het is echter in de uitvoering dat het verschil gemaakt wordt en verandering tot stand komt.”